

Høringsinnspill: Bærekraftige norske matsystemer

Opplysningskontoret for Meieriprodukter (Melk.no) takker for muligheten til å komme med innspill til regjeringens viktige arbeid med bærekraftige matsystemer. Vårt innspill vil i hovedsak omhandle hvorfor melk og meieriprodukter bør ha en naturlig rolle i et sunt og bærekraftig norsk kosthold.

Norsk melkeproduksjon bidrar til å nå FNs bærekraftsmål

Arbeid med bærekraftige matsystemer må ta hensyn til alle tre bærekraftdimensjoner dvs. miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft (1). Både lokale og globale matsystemer bør gjøre forbedringer for å bli mer bærekraftige, og dette krever samarbeid mellom sektorer. Likevel må det ikke komme i veien for folkehelsen eller matsikkerheten. Vi må ikke komme i en situasjon der vi ikke produserer nok mat til verdens voksende befolkning.

Melk og meieriprodukter har en betydelig rolle i å brødfø og gi riktig næring til befolkninger over hele verden. FN oppgir at global melkeproduksjon er ansvarlig for 2,9 % av globale klimagassutslipp (2), men melkeproduksjon utgjør også 13 % av gjennomsnittlig tilgjengelig masse mat og er en av de største bidragsyterne til flere næringsstoffer (3). Miljøpåvirkningen av melkeproduksjon i Norge er lavere enn i andre deler av verden og tiltak for å forbedre produksjonen skjer kontinuerlig. Melk og meieriprodukter bør derfor anerkjennes som viktige matvarer som bør være en del av løsningen også i fremtidige bærekraftige matsystemer.

Bærekraftige matsystemer må se på mer enn klimagassutslipp

I et bærekraftig globalt matsystem har alle land et ansvar for å sørge for matproduksjon til egen befolkning ved å produsere mat i henhold til sitt naturgrunnlag. Dette vil gi økt matsikkerhet både lokalt og globalt og er en viktig del av nasjonal totalberedskap i et urolig verdenssamfunn. Parisavtalen (4) og rapporten «The state of food security and nutrition in the world 2022»(5) påpeker at matsikkerhet bør prioriteres for å få slutt på sult og at produksjonen av både energi- og næringstett mat bør økes.

For et land som Norge med lite dyrkbar jord er det uten tvil bærekraftig at melkekua får utnytte grasressursene både på inn- og utmark. Dette er ressurser som ikke kan utnyttes av mennesker direkte og parallellproduksjon av melk og kjøtt gir større samlet produksjon, og dermed lavere miljøfotavtrykk per produsert enhet. Drøvtyggerne bidrar også til å bevare det biologiske mangfoldet på beitemarkene. I tillegg bidrar melkeproduksjon til sysselsetting i hele Norge og til å opprettholde kulturlandskapet.

Matsvinn må bli et prioritert område

Ifølge verdens matvareprogram kastes om lag 1/3 av all mat som produseres (6) og mesteparten av det som kastes er ikke animalsk mat (3). At svinnprosenten er svært ulik mellom matvaregrupper bør hensyntas. For at et matsystem skal være bærekraftig må maten som produseres ikke havne i søpla. Mye av det drøvtyggerne spiser er mat som er uspiselig for mennesker, både gras, rester fra annen matproduksjon og mat som ikke har ønsket kvalitet for direkte konsum for mennesker.

Nok og trygg næringsrik mat – i dag og i fremtiden

Et bærekraftig matsystem må produsere mat som sikrer befolkningen nok mat som trygt bidrar til å dekke kroppens behov for næringsstoffer slik at den bidrar til god helse. Melk og meieriprodukter er næringstett mat og er en enkel måte for både barn og voksne å få i seg vitaminer, mineraler og proteiner av god kvalitet, også i et mer planterikt kosthold. Melk og meieriprodukter er den største kilden til kalsium og en av få kilder til jod i norsk kosthold. Likevel går melkeforbruket ned og mange norske gravide og ammende får ikke i seg nok jod (7,8). Dette er alvorlig da foster og barn trenger jod for hjernens utvikling. Jod trengs også for normal forbrenning blant de voksne (9).

Inntak av meieriprodukter er knyttet til redusert risiko for tykktarmkreft (10) og diabetes type 2 (11). I de reviderte nordiske næringsstoffanbefalingene anbefales det at meieriprodukter inntas hver dag og det stadfestes at et sunt kostholdsmønster inneholder magre meieriprodukter (12). En eventuell mengdeanbefaling på meieriprodukter bør hensynta at grupper i befolkningen har ulike næringsstoffbehov.

Norsk meierisektor har lavere utslipp enn det globale snittet

Det er viktig å påpeke at utslipp fra norsk meierisektor er beregnet til langt lavere enn det globale gjennomsnittet: 1,15 kg CO₂eq/kg norsk melk (13), mot globalt gjennomsnitt på 3,2 kg CO₂eq/kg (14). Norsk meierisektor har over lang tid jobbet målrettet for å redusere klimabelastningen, og arbeidet fortsetter med full styrke blant annet ved økt produktivitet, bedre fôrutnyttelse, nye fôrtilsetninger, bedre dyrehelse og forbedret gjødselhåndtering. Effekten en kombinasjon av innovasjoner og utviklingstiltak i landbrukssektoren vil ha på fotavtrykket bør løftes tydelig frem.

Det er uheldig at debatten rundt hva som er bærekraftig mat stadig dreier seg om hvor stort klimagassutslipp en matvare har per kilo. Dette hensyntar hverken næringsinnhold eller porsjonsstørrelse og fører til unaturlige sammenligninger av matvarer på feil grunnlag. De ulike matvaregruppene spiller helt forskjellige roller i kostholdet, og det å sammenligne per kilo gir et utilsiktet urettferdig bilde av mat som spises i mindre mengder. Et eksempel kan være ost. Per kilo er klimagassutslippet relativt høyt, men en porsjon utgjør kun 20 gram og dette gir et helt annet bilde. I tillegg inneholder ost flere næringsstoffer. Slike sammenligninger kan utilsiktet «frikjenne» produkter som ikke bidrar med næring og ikke har en viktig rolle i kostholdet.

Dette fører også til at vi får konklusjoner slik vi ser i Klimautvalgets rapport «Omstilling til lavutslipp» der en av anbefalingen er å «ikke oppmuntre til konsum av matvarer med høye klimagassutslipp gjennom informasjon fra offentlige myndigheter via ulike opplysningskontorer for matvarer»(15). For oss er dette en merkelig konklusjon. Informasjon om ulike kategorier av matvarer basert på fakta som bidrar til god folkehelse og til å hjelpe den norske bonden med å få avsetning for produktene sine bør være helt selvfølgelig. Alle opplysningskontorene i Norge, inkludert Opplysningskontoret for Meieriprodukter, gir sitt bidrag til å løfte frem de norske kostrådene, gi inspirasjon og lære folk om råvarene. Dette bidrar til mindre matsvinn, mer matlagingskunnskap og kunnskap om anbefalte matvarer fra norske helsemyndigheter.

Referanser

1. Bardalen A mfl. (2020). NMBU, Ås. ISBN 978-82- 575-1788-5.
2. Gerber PJ et al (2013). *Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO), Rome*
3. Smith NW et al. (2022). *Front Nutr.*, 8:716100.
4. UN (2015). *The Paris Agreement*
5. FAO, IFAD, UNICEF, WFP & WHO (2022). SOFI2022
6. World Food Programme. 5 facts about food waste and hunger. <https://www.wfp.org/stories/5-facts-about-food-waste-and-hunger>
7. Henjum S et al. (2018). *Nutrients*.10(3):280.)
8. Aakre I et al. (2021) *Matern Child Nutr.* 17(1):e13050.
9. Abel MH et al. (2023). *Notat 2023*. Oslo: Folkehelseinstituttet.
10. World Cancer Research Fund. Colon cancer. www.wcrf.org/diet-activity-and-cancer/cancer-types/colorectal-cancer/
11. Guo J et al (2019). *Adv Nutr* 10(6):1066–1075
12. Blomhoff, R et al. (2023) *Nordic Nutrition Recommendations 2023*. Copenhagen: Nordic Council of Ministers.
13. van Oort B & Andrew R (2016). *CICERO Rapport 2016:06*
14. Poore J & Nemecek T (2018). *Science*, 360(6392):987-992.
15. Klimautvalget 2050 (2023) *Omstilling til lavutslipp. Veivalg for klimapolitikken mot 2050*

Velg magre eller lette meieriprodukter.
La minst 2 av 3 være melk eller yoghurt.